

A SZABADSÁG FOGALMA

Írta: SZEKFÚ GYULA

Milók Sándor szerkesztő úr felszólított, hogy a karácsonyi számban a magyar munkásság előtt fejtsem ki röviden véleményemet a szabadság fogalmáról. A magyar munkássággal, akárcsak a magyar parasztsággal, nem voltak soha kapcsolataim, viszont ami a marxizmus tanelveit illeti, ezekkel szemben elfoglalt álláspontomat sohasem tartottam titokban. Mégsem esodálkoztam a szerkesztő úr felszólításán. Nagy elemi csapások idején, felhőszakadás után, árvízveszedelemben senki sem tud négy fala közt maradni, mindenki az uccára tódul és fölfedezi, hogy emberek közt van helye, ő is ember, nem pedig valamely zárt életforma önkéntes rabja, mert ilyen veszedelmek idején senki sem segíthet önmagán, mindenki másokra, a többiekre van utalva. Ilyen viharban élünk ma is s már nem arról van szó, hogy milyen négy fal közül léptünk ki és térünk vissza, hanem bizonyos lényeges dolgokban meg kell értenünk egymást, mert különben egyenként, különálva még könnyebb az elpusztulás, mint ha sokan, nagyon sokan megértik egymás szavát.

Azt hiszem, a szabadság dolgában megérthetjük egymást, még ha különböző pontokról indultunk is el.

Az én kiindulási pontom a természetjog, melyet néhány század óta keresztény természetjognak, természetjog néveznek. Vannak igen széles keresztény körök, melyeknek tudatából mintha kivessze, de a pápa és nálnak a hercegprimás majdnem minden nyilatkozata a természetjogot idézi és belőle fejt ki a helyzet követelményeit. A természetjog nem valami pozitív, megfogható dolog, mégis minden ember megfoghatja, kitapinthatja, ha a saját kebelébe nyúl. Magunka nézve embernek érezzük magunkat, emberi méltóságot érzünk, ezt örömmel és büszkén, emberi méltóságunk sérelmét, lealacsonyítását viszont fájdalommal és szégyennel. Emberségünk, emberi méltóságunk tana sehol sincs megírva, a világi törvények alig védik meg és alig törődnek vele, ezért hívják íratlan természetjogoknak. A régi népek közt a rómaiak elmékedtek rajta leg-többet, a sztoikusok, köztük Cicero a természetjog megalapítója. A kereszténység nem tagadta meg ezt az íratlan természetjogot, nézete szerint Isten írta bele az emberi nem kebelébe olyképpen, hogy minden ember magától rájön és megismeri, függetlenül a kinyilatkoztatástól, amely a természetjognak magasabb, bővebb, tisztább formája. A katolikus egyház legnagyobb gondolkodói, mint Szent Ágoston és Aquinói Szent Tamás, a természetjognak nagy kifejlesztői voltak. A reformáció idején az új, protestáns egyházak is átvették, úgyhogy ma minden helyesen felfogott vallási állásponttól méltányolni kell az emberi méltóság tényét és a belőle következő emberi jogokat.

Ezek pedig megkövetelik, hogy minden emberrel meglegyen az ő, emberi méltóságához illő élete, élelme, ruházata, keresete; hogy senki a másikat emberi méltóságában meg ne sértse, ami alatt testi sérelem is értendő, mert minden embernek teljes joga van

tagjai használatára s ebben a jogában senki sem akadályozhatja. Azaz az emberi méltóság és önérték alapján az emberi egyéniség megbecsülése is következik, amit a keresztény természetjog azzal is megbizonyít, hogy minden embernek egyformán teremtett és egyformán halhatatlan lelke lévén, egyéniségét tiszteletben kell tartani, ami viszont másként nem lehetséges, mint ha az emberi egyéniségnek szabadsága érintetlen és csak akkor korlátozható, ha szabadságával visszaél és embertársai szabadságát, emberi méltóságát veszélyezteti.

Mindezt megelőzhetetlenül elvárja minden szervezett társadalmi és állami létnek. A természetjog vény az emberek egyenlőségét és szabadságát követeli; kivétel nélkül minden társadalmi állású, bármely fajhoz és néphez tartozó emberét. A természetjog szerint nincs úr és rabszolga; nincs munkára ítélt és rabszolga; nincs élvezetre jogosított felsőbb; nincs alacsonyrendű nép, amelynek csak engedelmesség a kötelessége és nincs olyan nép sem, amely hegemóniára született volna és azt joggal gyakorolhatná. Az olyan szabályok vagy törvények, az olyan nemzetközi egyezmények és tőlük létrehozott állapotok, amelyek a természetjoggal ellentétesek, a természetjogot és az erőszak, a hatalom szüleményei és fenntartói lehetnek.

Az emberi méltóságnak és szabadságnak ez az íratlan, de mindnyájunk kebelében élő törvénye a földi gyarló viszonyok között persze nemcsak hogy teljes tisztaságában nem valósítható meg, de a legtöbb történelmi államberekezésben is csak elhomályosított, salakos formában ismerhető fel. Mégis azt lehet mondanunk, hogy egész a legújabb időkig nem akadt állam, amely a természetjog ez alapelveit meg merte volna nyíltan tagadni. A középkori keresztény államok mindig elismerték s innen van, hogy hosszas erőfeszítések után a sok vad háborúból egyre újraéledő rabszolgaság el-törlésére, ami végül sikerült is nekik. Az állam keresztény jellegének általános elkopásával az új laikus államok sem tagadták meg a természetjogi kötöttséget, csak részben új fogalmazást adtak neki, amennyiben elhagyták az Istenre és egyenlőnek teremtett lélekre való hivatkozást s vallás nélküli, kizárólag világi, földi érveléssel folytatták a középkori irányt. A nagy szabadságokmányok, az északamerikai függetlenségi nyilatkozat, a francia forradalomtól kiadott „emberi jogok deklarációja”, mindnyájan a természetjognak összefoglalásai s az emberi méltóságot és szabadságot megalapozó természetjog tanai akárcsak morzsákban is ott vannak a 19. század liberális-demokratikus berendezéseiben.

Mindebben van valami vigasztaló. Az emberi egyéniség és szabadság oly nagy, magas szintű dolgok, hogy senki sem merte létezésüket és a belőlük folyó kötelezettségeket megtagadni. Igaz, a megvalósításuk gyarló volt, gyakran és a társadalmi létszféra körében nyu-muk is alig található meg, de hogy senkinek sem volt bátorsága az élő megtagadására, ez azt jelentette, hogy a legnagyobb elnyomók is, akik csak a saját

emberi méltóságukra adtak és a másokét lábbal taposták, még azok is érezték belsőjükben, hogy jogtalanul cselekedtek. Még azok is, akik a hatalmat és erőszakot joggá tették, mert pillanatnyilag hatalmuk volt hozzá, azok sem hitték el, még önmaguknak sem, hogy a hatalom annyira, mint jog és hogyha megvan a hatalmam, megvan a jogom is embertársaimnak ilyen vagy olyan ürügy alatti elnyomására.

A földi történet így lett a hatalom és jog, a szabadság és elnyomás, vagy akár, így is mondhatjuk, a fegyvertelen gyöngy és a fegyveres erőszakok változatos harcává. A harc tudniillik változókéony és megszakíthatatlan, örök, mert nincs olyan jól megszervezett hatalom, mely, ha a joggal, emberséggel és szabadsággal szembeáll, a köztes lehetne. Az idők különben is a gyöngyök küzdelmét támogatják, amennyiben a legkülönbözőbb társadalmi, gazdasági, politikai erők hatására, a műveltség terjedésével

mind szélesebb rétegekben tudatosodnak az emberi méltóság természetjogi követelményei, amint azokat a kevesebben körvonaloztam. Mind kevesebb az olyan szerencsétlen, műveltségtől elhagyott ember, aki nem mer saját kebelébe nézni és nem emeli fel tiltakozó szavát, ha mégoly hatástalan is pillanatnyilag, emberi méltósága és szabadsága védelmében. A társadalmi osztályoknak erőfeszítései jobb, emberibb, nemesebb élet- és munkafeltételekért építgy a természetjog örök szolgálatában folytatott küzdelmek, mint nemzeti ellenállása idegen befolyással, idegen műveltséggel vagy idegen uralommal szemben. A harc örök, mert ebben a földi világban mindig lesznek önző szenvedélyek, amelyek mások szabadságából és munkájából akarják felépíteni hatalmuk sziklavárát, ezért egymást követő láncolatában, egyformán résen kell lennie, hogy az ő korában korszerű támadásokat a természetjog ellenében viszszautasítsa. Azt is mondhatnánk, bár harcosra beszél, hogy ezek, az emberi méltóság megbecsüléihez, az erőszak elutasításához szolgált a karácsonyi szózat: békeség a földön a jóakarató embereknek!

PAULUSOK

Írta: VÁRNAI DÁNIEL

Amikor én a Paulusokról, a makkacs és megrögzött Saulusokból átváltozó meggyőződéses Paulusokról, általában és különösen az egykori magyar politika Paulusairól akarok beszélni, nem az „átnyergelők” van szó. Az átnyergelés a legtöbb esetben hanyatlást, sokszor politikai züllést jelent, a Paulussá levés mindig fölemelkedést. Arról ítemben végrehajtott a belső revízióról, amelyet az első világháború alatt német szóval „Umlernen”-nek neveztek. Nem a villám- vagy Schnellsieder-Paulusokról van tehát szó, hiszen nagyrészt ezek is inkább renegátok, semmint apostolok, hanem arról a lemi folyamatról, amelynek politikai küzdelmek az állomásai s minden egyes állomás tüzeiben új lélek, új meggyőződés, új ember kialakulása figyelhető meg.

A magyar választójogi reformért folytatott többévtizedes küzdelem adja a szemlélő számára ebben a vonatkozásban a legalkalmasabb területet.

Igen, hogyan ég bele némely lélekbe a szabadság gondolat, ha mingyárt az ember szabadságának első, de szintén igen fontos lépcsőfokáról, „csak” a politikai szabadságról van is szó?

*

Kiindulásnak kapóra jön egy régi közbéleti férfiu visszaemlékezése, abból az alkalmából, hogy mostanában töltötte be élete hetvenedik esztendőjét. Ez a politikus (ma már önkéntes visszavonultságban) — egyébként volt országgyűlési képviselő — visszaemlékezik arra is, hogy hol és milyen körülmények között mutatkozhatott be Tisza Istvánnak. Szó sincs róla, visszaemlékezésre érdemes érdekesség — vagy talán

inkább jellegzetes politikai pikantéria ez. Esztendőkkel a világháború kitörése előtt, gróf Károlyi Mihály szalónjában történt meg ez a bemutatókötés. Még pedig a parlamenti pártok vezéreinek azon a tanácskozásán, amelyet gróf Károlyi hívott össze a választójogi reformot mind erőteljesebben sürgető mozgalmak — ellen... Hogy kik voltak jelen ezen az összejövetelen, az névszerint ma már nem mindegyik névre fontos. De Tiszán kívül ott volt min-denki — egészen Polónyi Gézáig —, aki posszibilis lehetett egy ilyen választójogellenes hadjárat megbecsülésére.

Az összehívás nagy titokzatossággal történt s noha maga a megbeszélés is szigorú diszkréció betartásának kötelezettsége mellett folyt le — másnap reggel az egész ügy, ahogy megtörtént, a *Népszavón* ke-reesztül megjelent a *Hétszázad*-ban... E sorok írója még ma is áldja a véletlent, amely ehhez a politikai és újságitól bravúrhoz juttatta. Azt a véletlent, amely Kossuth Lajos éjszaka összehozta a Kossuth Lajos uccában az összejövetel egyik résztvevőjével.

— Jó estét, exoelenciás uram, s mingyárt jóccakát is instállok.

— Nono, csak ne szaladjon, öcsém — kapott karon —, szép az éca, győjjön, sétáljunk egyet.

És elmondott mindent, elejétől végig. Aztán nevetve tette még hozzá:

— Tudja, nagy a szerencsége maguknak, választójogi harcosoknak. Nagy a szerencséjük, hogy egy ilyen kontramozgalom ilyen vezé-*karával* állanak szemben. Tudja, akik ott voltak, hatan vagy nyolcan, azok olyan jóba vannak, hogy *privátim* alig beszélnek egymással. — Komolyan?

— A legkomolyabban. Andrassy Gyula például nem beszél Tiszával, Polónyi nem beszél Andrassyval, de nem beszél Tiszával sem, X. nem beszél Y-nal, Y nem Z-vel... hát, édes öcsém, én egy ilyen politikai